

Psykisk ohälsa med fokus på rehabilitering, samverkan och ett hållbart arbetsliv 2023

Information om utlysningen

Utlisningen ska bidra till ökad kunskap inom rehabilitering, samverkan och ett hållbart arbetsliv. Totalt avsätts 50 miljoner kronor för åren 2024–2026 (projektstart 1 december 2023).

Sista dag att skicka in ansökan är den 8 juni klockan 14:00.

Utlisningstexter, ansökningsformulär och instruktionstexter finns översatta till engelska men vid ottydligheter i översättningen har de svenska versionerna företräde.

Innehåll

Bakgrund	2
Inriktning.....	2
Åtgärder som stöd i sjukförsäkringsprocessen.....	2
Samverkan mellan välfärdsaktörer	3
Viktiga utgångspunkter.....	3
Bidragsform – projektbidrag.....	3
Huvudsökande och medverkande forskare	4
Begränsningar	4
Skäl till förtida avvisningar och avslag.....	4
Ansökningsprocessen.....	5
Bedömningsprocessen	5
Krav för att ansöka	5
Bedömningskriterier.....	6
Vägledande frågor	7
Samverkan mellan forskning och omgivande samhälle.....	8
Internationell forskningssamverkan.....	8
Öppen tillgång	9
SweCRIS	9
Tidsplan	9
Stöd och hjälp.....	9

Bakgrund

Forte har i uppdrag av regeringen att bedriva ett tioårigt nationellt forskningsprogram om psykisk hälsa. Arbetet inom forskningsprogrammet styrs av en strategisk agenda där stressrelaterad psykisk ohälsa och höga sjukskrivningstal lyfts fram som prioriterade områden att belysa. Ett av forskningsprogrammets övergripande mål är att främja en aktiv dialog och samverkan mellan professioner, brukare och samhällsaktörer så att forskningsresultaten når fram till relevanta målgrupper samt att forskningsfältet utvecklas och stärks. Fortes ambition är att forskningsprogrammet ska skapa förutsättningar för tvärvetenskaplig och tvärspektoriell samverkan.

Försäkringskassan ska stödja forskning inom socialförsäkringsområdet. Forskningsbaserad kunskap behövs för att kunna värna och utveckla socialförsäkringen så att den lever upp till de politiska målen, ger trygghet och adekvat stöd till enskilda över tid och bidrar till ett starkare samhälle. Nu förstärker Försäkringskassan sin forskningsverksamhet bland annat genom ett närmare samarbete med externa forskningsfinansiärer. Området psykisk ohälsa är prioriterat i det arbetet de närmaste åren.

Med detta som bakgrund öppnar Forte i samarbete med Försäkringskassan en utlysning avseende psykisk ohälsa med fokus på rehabilitering, samverkan och ett hållbart arbetsliv. Målet med utlysningen är att forskningen ska leda till kunskapsuppbyggnad i mötet mellan forskning, praktisk tillämpning och policy.

Inriktning

Den här utlysningen har två inriktningar;

- Forskning om åtgärder som stödjer individen i sjukförsäkringsprocessen och som bidrar till hållbar återgång i arbete eller förebygger längre sjukfrånvaro kopplat till psykisk ohälsa.
- Forskning som belyser samverkan mellan välfärdsaktörer kopplat till sjukförsäkringen och psykisk ohälsa.

Åtgärder som stöd i sjukförsäkringsprocessen

Arbete utgör målområde 3 i den nationella folkhälsopolitiken, och att kunna delta i arbetslivet kan vara en viktig hälsofrämjande faktor för personer med psykisk ohälsa. Därför är såväl inträde på arbetsmarknaden som bibehållen arbetsförmåga vitalt, speciellt för personer som i ung ålder lider av psykisk ohälsa. Sjukskrivningar till följd av psykisk ohälsa har ökat i omfattning de senaste decennierna, och psykisk ohälsa – som ångest, depression, stress och utmattning – har under senare år blivit den vanligaste orsaken till sjukfrånvaro i Sverige. Dessutom har sjukfallslängden för dessa tillstånd ökat över tid. Detta står i kontrast till sjukfrånvaro till följd av psykiska sjukdomar, såsom schizofreni eller psykoser, som står för en liten och stabil del av sjukfrånvaron. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade i de längre sjukskrivningarna på grund av stressrelaterad psykisk ohälsa, särskilt inom yrkesgrupper och verksamheter med omfattande sjukfrånvaro, såsom vård, skola och omsorg.

Den ökade andelen individer i sjukförsäkringen på grund av psykisk ohälsa innebär att det behövs innovativa och effektiva åtgärder som hjälper individer i med återgången till ett hållbart arbetsliv och förebygger längre sjukfrånvaro kopplat till psykisk ohälsa. Forskning behövs som belyser hinder och möjligheter kopplat till åtgärder som stödjer individen i sjukförsäkringsprocessen och som bidrar till hållbar återgång i arbete för individer i sjukförsäkringen.

Samverkan mellan välfärdsaktörer

Återgång i arbete vid sjukskrivning på grund av psykisk ohälsa förutsätter samverkan mellan Försäkringskassan och andra välfärdsaktörer. En fungerande samverkan kan bidra till att skapa möjlighet till deltagande i arbetslivet eller att närma sig arbetsmarknaden, att åtgärderna blir effektiva, samt öka kvaliteten och kompetensen i det samlade stödet.

Många av de individer som är sjukskrivna till följd av psykisk ohälsa har sammansatta behov och kontakter med många olika delar av välfärdssystemet. Det finns tecken på att strukturella och kunskapsmässiga faktorer i de olika formerna för samverkan kan utgöra både hinder och möjligheter för att samverkan ska nå målen.

Det finns därför behov av forskning som belyser olika perspektiv av samverkan så som hur och när samverkan bör ske, eller inte ske, och på vilket sätt den kan utvecklas, samt vilka effekter samverkan får för individer eller grupper i sjukskrivningsprocessen. Forskningsfrågor kan handla om framgångsfaktorer och hur hinder för en effektiv och fungerande samverkan mellan berörda aktörer kan överbryggas.

Viktiga utgångspunkter

Forskningen som finansieras ska adressera identifierade forskningsbehov och relatera till Agenda 2030 samt de jämställdhets- och folkhälsopolitiska målen. Forskningen som finansieras i utlysningen ska, när det är relevant, planeras och genomföras i samverkan/samskapande med relevanta målgrupper exempelvis berörda professioner, myndigheter och brukar- och intresseorganisationer. Forte har vidare ett särskilt uppdrag att säkerställa att den forskning som myndigheten finansierar kommer verksamheter, organisationer och befolkningen till nytta. Nyttiggörande kan handla om att ny kunskap omsätts i praktiken i form av nya arbetssätt eller metoder eller får genomslag i form av politiska styrmedel eller förvaltningsmodeller.

Vi uppmanar särskilt verksamhetsnära forskning, implementeringsforskning samt forskning som har tvärvetenskaplig och tvärssektoriell ansats när så är relevant.

Bidragsform – projektbidrag

Inom denna utlysning finns det en bidragsform att söka – projektbidrag. Projektbidrag syftar till att ge stöd till en eller flera forskare för att genomföra ett avgränsat forskningsprojekt. De beviljas antingen för två eller tre år.

- **Beloppsnivå:** Maximalt 5 miljoner kronor för treåriga projekt och maximalt 3 miljoner kronor för tvååriga projekt.

- **Behörighet:** Du är behörig att söka projektbidrag i den här utlysningen om du har avlagt doktorsexamen senast det datum då utlysningen stänger. Att redan vara projektledare för ett Fortefinansierat projekt utgör inget hinder för att söka i denna utlysning.

Huvudsökande behöver inte vara anställd av medelsförvaltaren vid ansökningstillfället, men ska vara anställd av medelsförvaltaren när projekttiden börjar och under hela tiden projektet pågår, om inte Forte och medelsförvaltaren kommer överens om annat.

Huvudsökande och medverkande forskare

Som huvudsökande är du projektledare och vetenskapligt ansvarig för projektet. Tiden du avsätter för projektet (din aktivitetsgrad, det vill säga procent av en heltidsanställning) ska vara anpassad till uppgiften och genomförandet under hela bidragsperioden.

Huvudsökande måste inneha en doktorsexamen. Huvudsökande behöver inte vara anställd av medelsförvaltaren vid ansökningstillfället, men ska vara anställd av medelsförvaltaren när projekttiden börjar och under hela tiden projektet pågår, om inte Forte och medelsförvaltaren kommer överens om annat. Anställningens omfattning ska minst motsvara aktivitetsgraden i projektet.

Medverkande forskare är andra forskare med doktorsexamen vars medverkan kommer att vara avgörande för att genomföra den planerade forskningen. Dessa behöver inte vara anställda vid ett svenskt lärosäte. Medverkande forskare bjuds in av den huvudsökande och ska sedan själva lämna nödvändiga uppgifter i ansökningssystemet och överföra dessa till ansökan.

Eventuella övriga deltagare i projektet och deras roller beskrivs närmare i ansökan. De kan avlönas från projektet men kan inte ingå som medverkande forskare i ansökan med egna konton i Prisma. För dessa övriga deltagare i projektet finns inget krav på doktorsexamen.

Begränsningar

Högst en ansökan per huvudsökande är tillåtet i denna utlysning.

Skäl till förtida avvisningar och avslag

Forte utför kontroller av inskickade ansökningar innan de tillgängliggörs för granskarna. Nedan listas skäl till att ansökningar avvisas eller avslås i förtid:

- Huvudsökanden har inte en godkänd doktorsexamen
- Huvudsökanden har inte slutrapporterat tidigare beviljade bidrag från Forte inom utsatt tid
- Projektet faller utanför utlysningens inriktning eller Fortes områden hälsa, arbetsliv och välfärd
- Ansökan överskrider högsta tillåtna belopp
- Ansökan har inte signerats av medelsförvaltaren inom 7 dagar efter utlysningens stängning

Ansökningsprocessen

Alla ansökningar skickas in via [ansöknings- och granskningssystemet Prisma](#). Eftersom ansökningarna kommer att bedömas av internationella experter bör de i sin helhet skrivas på engelska (undantaget de fält där det särskilt efterfrågas text på svenska). Om din ansökan skrivs på svenska riskeras bedömningens kvalitet. Forte tar inget ansvar för kvaliteten på eventuella översättningar.

Innan du påbörjar din ansökan, försäkra dig om att följande villkor är uppfyllda:

- Du har skapat ett personligt konto i Prisma
- Alla som ingår i ansökan som medverkande forskare har skapat personliga konton i Prisma
- CV- och publikationsuppgifter för huvudsökande och medverkande forskare har lagrats på respektive forskares personliga konto
- Din medelsförvaltare har ett organisationskonto i Prisma och har blivit godkänd som medelsförvaltare hos Forte. [Läs mer om Fortes kriterier för godkännande av medelsförvaltare »](#)

För mer information om hur ansökan ska skrivas, se [instruktioner på utlysningens webbsida](#).

Bedömningsprocessen

När du har skickat in din ansökan lämnas den över till Fortes beredningsgrupper för bedömning. Beredningsgrupperna består av forskare och svenska samhällsrepresentanter. Utifrån deras bedömning är det Fortes styrelse som tar beslut om vilka ansökningar som ska beviljas.

För att beviljas finansiering från Forte måste en ansökan hålla hög vetenskaplig kvalitet, vara samhällsrelevant och vara genomförbar. Ansökningar bedöms utifrån Fortes generella bedömningskriterier och generella krav som beskrivs nedan. Bedömningen är en helhetsbedömning som väger samman samtliga kriterier och krav, och relaterar dessa till utlysningen och dess syfte. Centralt i bedömningen är hur den sökande har motiverat de olika val som gjorts i ansökan (av frågeställning, teori, metod och så vidare).

I de fall två eller flera ansökningar i den sammanvägda bedömningen bedöms likvärdiga har beredningsgruppen möjlighet att i första hand prioritera ansökningar från sökande av underrepresenterat kön. Med underrepresenterat kön avser Forte det kön som har en lägre beviljandegrad i förhållande till söktryck. I andra hand kan beredningsgruppen prioritera ansökningar som bidrar till en större variation av frågeställningar och tema bland de finansierade projekten.

[Läs mer om Fortes processer för bedömning och beslut »](#)

Krav för att ansöka

Alla ansökningar måste möta nedanstående krav för att kunna få finansiering. I vilken utsträckning kraven möts är en del av beredningsgruppens helhetsbedömning.

- Forskningen ska vara relevant i relation till Fortes områden och utlysningens inriktning.
- Ansökan ska adressera och motivera om ett köns- och genusperspektiv är tillämpligt eller ej för forskningen samt hur detta beaktas i forskningen.
- Forskningen ska bedrivas etiskt och ansökan ska adressera forskningens etiska aspekter, samt redogöra för hanteringen av eventuell etisk problematik.

Bedömningskriterier

De olika kriterierna har samma vikt i bedömningen. I vilken utsträckning kriterierna uppfylls är en del av beredningsgruppens helhetsbedömning.

Vetenskaplig kvalitet

- Syfte, frågeställningar, teorianknytning och bakgrund
Hur väl och stringent forskningens syfte, frågeställningar, teorianknytning och bakgrund är beskrivet, motiverat och förankrat i tidigare forskning.
- Studiedesign, empiriskt material samt metoder för datainsamling och analys
Hur väl och stringent forskningens design, metoder och empiri är beskrivet och motiverat, samt lämpligheten av dessa i förhållande till forskningens syfte, frågeställningar och potential för relevanta resultat.
- Originalitet
Forskningens originalitet och potential att utveckla ny kunskap (inklusive nyskapande metoder, teorier och/eller data).
- Mång- och/eller tvärvetenskaplig ansats, när det är tillämpligt
Relevansen av en mång- och/eller tvärvetenskaplig ansats samt hur detta beaktas och motiveras i ansökan.

Samhällsrelevans och nyttiggörande

- Relevans för omgivande samhälle
Vilka samhällsutmaningar forskningen relaterar till, hur forskningen avser bidra till att hantera dessa utmaningar, samt hur väl beskrivet och motiverat behovet av forskningen är för forskningens intressenter, allmänhet och/eller omgivande samhälle.
- Nytta för omgivande samhälle
På vilket sätt forskningen på kort eller lång sikt förväntas leda till nytta för forskningens intressenter, allmänhet och/eller omgivande samhälle, samt hur denna nytta är tänkt att främjas.
- Samverkan med omgivande samhälle, när det är tillämpligt
Hur inkludering i forskningsprocessen av dem som berörs av forskningen (till exempel brukare, patienter, praktiker, professioner, beslutsfattare) har beaktats och motiverats i ansökan, samt hur väl detta i förekommande fall har utformats.
- Kommunikation av forskningsresultat
Huruvida spridning av forskningsresultat planeras för samtliga relevanta målgrupper, samt rimlighet i planerad kommunikation (i till exempel akademiska och/eller populärvetenskapliga artiklar, böcker, seminarier, workshops, utbildningsmaterial).

Genomförbarhet

- Arbetsplanens kvalitet
Arbetsplanens (inklusive tidsplanens) tydlighet och rimlighet i förhållande till behoven för forskningens genomförande.
- Projektledarens och projektgruppens kompetens
Deltagarnas kompetens och färdigheter (baserat på tidigare erfarenheter och prestationer) i förhållande till behoven för forskningens genomförande.
- Personal och budget
Rimlighet i budgeterade kostnader och deltagarnas planerade arbetsinsatser för forskningens genomförande.

Vägledande frågor

De vägledande frågorna utgår ifrån Fortes generella bedömningskriterier. Avsikten med frågorna är att utgöra ett stöd för sökande i utformningen av sina ansökningar samt för Fortes granskare i bedömningsprocessen.

Vägledande frågor för de generella kraven

- Ligger forskningen inom Fortes områden och utlysningens inriktning? [Läs mer om Fortes forskningsområden »](#)
- Kan ett köns- och genusperspektiv tillföra något viktigt till forskningen och har detta i så fall inkluderats på ett lämpligt sätt?
- Bedrivs forskningen i enlighet med forskningsetiska principer och god forskningssed och har eventuella etiska problem adresserats på ett lämpligt sätt? [Läs mer i den europeiska kodexen för forskningens integritet \(vr.se\) »](#)

Vägledande frågor för vetenskaplig kvalitet

- Är behovet av forskningen väl motiverat och grundat i befintlig forskning?
- Är forskningens frågeställningar välformulerade och väl underbyggda?
- Är centrala teoretiska perspektiv och begrepp väl beskrivna och väl motiverade?
- Är forskningsmetoderna tydligt beskrivna och de bäst lämpade för att besvara uppställda forskningsfrågor?
- Har hänsyn tagits till potentiella problem med forskningsmetoderna (till exempel systematiska fel) och hur de kan hanteras?
- Har forskningen potential att generera betydelsefulla resultat och på ett väsentligt sätt flytta fram kunskapsläget inom forskningsområdet? Används till exempel teorier, data eller metoder på ett nyskapande sätt för att besvara forskningsfrågorna?
- Skulle forskningens kvalitet gagnas av en mång- och/eller tvärvetenskaplig ansats och används i så fall en sådan på ett ändamålsenligt vis?

Vägledande frågor för samhällsrelevans och nyttiggörande

- Är forskningsfrågor, utfallsmått och centrala perspektiv relevanta för de som berörs av forskningen (till exempel brukare, patienter, praktiker, professioner, beslutsfattare)? Är relevansen väl beskriven och motiverad?

- Finns det en väl beskriven plan för hur forskningen ska komma till användning i omgivande samhälle och för de som berörs av forskningen?
- Ska aktörer som berörs av forskningen ingå i genomförandet av den? Finns en väl beskriven plan för hur och i vilka delar av forskningsprocessen som samverkan ska ske? Omfattar projektbudgeten kostnader för samverkan?
- Finns det en väl beskriven plan för hur forskningen ska kommuniceras, såväl inom akademien som för omgivande samhälle och relevanta intressenter?

Vägledande frågor för genomförbarhet

- Är arbetsplanen realistisk och lämplig för att genomföra forskningen och nå uppställda mål?
- Framgår det av ansökan att projektledaren och projektgruppen har den kompetens som behövs för att genomföra forskningen och nå uppställda mål?
- Är budgeten och deltagarnas planerade arbetsinsatser realistiska och lämpliga för att genomföra forskningen och nå uppställda mål?
- Har potentiella problem eller risker med forskningens genomförande beskrivits väl och finns det någon plan för att hantera dem?

Samverkan mellan forskning och omgivande samhälle

Forte har i uppdrag av regeringen att öka samverkan mellan forskning och omgivande samhälle. Målet med samverkan är att bidra till att öka forskningens kvalitet och relevans. Forte bedömer hur samverkan sker med relevanta samhällsaktörer i alla utlysningar. Samverkan behöver dock inte vara tillämpligt i all forskning.

Samverkan kan ingå i en eller flera delar av forskningsprocessen. Ju fler delar berörda aktörer involveras i, desto högre grad av samverkan. Samverkan kan till exempel ske genom att aktörerna ingår i en rådgivande grupp/referensgrupp till projektet eller som medlemmar i projektgruppen. Samverkan har dock ingen fast modell eller uppsättning verktyg och tekniker.

Samverkan kan delas in i olika nivåer beroende på graden av involvering i projektet. Att enbart involvera samarbetsaktörer i rollen som studieobjekt och att bidra med data uppfyller inte kraven för samverkan i forskning.

I de forskningsprojekt där samverkan ingår bör ansökan innehålla en beskrivning av de olika tillvägagångssätt som övervägs och processen för att göra samverkansparterna delaktiga i forskningsprojektet.

Internationell forskningssamverkan

Forte ser positivt på internationell forskningssamverkan. Fortes ansvarsområden rymmer komplexa samhällsutmaningar där internationell forskningssamverkan kan ge viktiga bidrag. [Läs mer om hur Forte bedömer ansökningar där delar av forskningen ska bedrivas utomlands »](#)

Öppen tillgång

Genom att ta emot bidrag från Forte accepterar du som projektledare även Fortes riktlinjer för öppen tillgång. [Läs mer om Fortes riktlinjer för publicering med öppen tillgång »](#)

Forte täcker inte kostnader för open access-publicering inom ramen för enskilda forskningsprojekt, och kostnader för sådan publicering ska därför inte sökas. Det finns för svensk del flera avtal för publicering som innebär att ingen direktkostnad för projektet ska uppstå, om den organisation som artikelförfattaren tillhör ingår i avtalet. Sådan publicering är förbetald av de organisationer som omfattas av avtalen. Lärosätenas bibliotek ger normalt stöd kring dessa frågor. I de fall kostnader för open access-publicering tas upp i ansökan kommer dessa att strykas vid eventuellt bidrag.

SweCRIS

Forte överför information om beviljade bidrag till SweCRIS, en nationell databas över bidragsfinansierad forskning som inrättats på uppdrag av regeringen. [Läs mer om SweCRIS »](#)

Tidsplan

Utlysningen öppnar: 18 april 2023 klockan 10:00

Utlysningen stänger: 8 juni 2023 klockan 14:00

Beslut om finansiering: november 2023

Beslut publiceras: november 2023

Projektstart: 1 december 2023

Stöd och hjälp

Forte har sammanställt de vanligast förekommande frågorna och svaren vid ansökan om bidrag. [Frågor och svar om att söka bidrag »](#)

För frågor om innehållet i utlysningen eller hur man fyller i ansökningsformuläret, vänligen kontakta:

Frida Alicedotter Bartonek, forskningssekreterare, frida.alicedotter-bartonek@forte.se

Lidija Kolouh, programansvarig, lidija.kolouh@forte.se

Emilie Löfgren-Jarl, forskningshandläggare, emilie.lofgren-jarl@forte.se

Olle Lundberg, huvudsekreterare, olle.lundberg@forte.se